

DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE V LINGVISTICKEJ PRAXI

EUDOVÍT HUCÍK - PETER MAJLÁTH

DISTANT EDUCATION IN LINGUISTIC TEACHING OF ADULTS

ABSTRAKT:

Táto publikácia popisuje moderný prístup k výučbe v zložitých podmienkach, ktoré nám priniesol COVID19. Prakticky všetci odborníci v oblasti vzdelávania sa museli rozhodnúť pre dištančnú formu vzdeavania, ktorá sa stala novou normou. Ako všetko aj tento spôsob prináša výhody aj nevýhody a táto publikácia slúži ako pomôcka na ohodnotenie možností dištančného vzdelávania. Nielenže popisuje historické pozadie a vznik dištančného vyučovania, ale ukazuje aj súčasné trendy a poskytuje cenný zdroj porovnania najmä pre jazykovú výučbu dospelých. Typické prezenčné vzdelávanie v triede bola nahradené a prinieslo to svoju daň a zmenili sa staré školské metódy na modernejšie, ktoré môžu mať aj úskalía, ktoré treba prekonať.

Kľúčové slová: dištančné vzdelávanie, výhody, nevýhody, nové metódy

ABSTRACT:

This paper is describing a modern approach to teaching under difficult circumstances that COVID19 brought to us. Practically all the educational professionals needed to opt for a distant method, which became a new norm. As everything it brings advantages and disadvantages and this paper serves as a tool to help to evaluate the possibilities of distant learning. Not only does it describe the historical background to distant teaching but also it shows the current trends and provides valuable source of comparison especially for language teaching of adults. The typical classroom have been replaced and it brought its toll and changed the old school methods to more modern ones that may also have setbacks that need to be overcome.

Key words: distant education, advantages, disadvantages, new methods

Dištančné vzdelávanie v lingvistickej praxi

Veľmi modernou a mimoriadne vhodnou alternatívou učenia sa cudzích jazykov dospelých je forma dištančného vzdelávania sa. Cieľom nášho pozorovania bolo aj to akým spôsobom sa dištančné vzdelávanie podieľa na úspešnosti a účinnosti prenosu informácií a schopností z vyučujúceho na študentov.

Je to v mnohých ohľadoch moderný a zároveň rokmi overený model vzdelávania, ktorý je veľmi obľúbený najmä s príchodom digitalizácie a možností, ktoré moderné technológie prinášajú.

Vynútený bol rýchlym tempom životného štýlu a potrebou ekonomizácie “time managementu” ale umocnený a pevne etablovaný najmä nutnosťou separácie vzhľadom na pandemickú situáciu súvisiacu s ochorením Covid 19. V súčasnej dobe takmer všetky vzdelávacie inštitúcie tento spôsob výučby v maximálnej miere využívajú ako funkčnú náhradu zaužívaného modelu prezenčného štúdia, ktorá sa ukazuje ako stabilný ekvivalent a funkčná náhrada.

V súčasnej dobe zažívame enormný nárast dištančného štúdia a mohlo by sa zdať že je to fenomén týkajúci sa výsostne moderej - digitálnej - doby. Nie je to však pravda. Prvopočiatky tejto formy vzdelania siahajú niekoľko sto rokov do histórie. Niektoré zdroje zaznamenávajú dištančné vzdelávanie už v 17. storočí krátko po objavení kníhtlače a tlačiarenských strojov, ktoré umožnilo nižšie náklady na písaný text a umožnilo rozvoj znalosti čítania a písania širšej skupine obyvateľstva. V tomto čase sa diaľkové vzdelávanie praktizovalo metódou nazývanou korešpondenčné vzdelávanie. Táto forma vzdelávania v niektorých prípadoch dokázala prekročiť aj hranice a pomohla rozvíjať aj znalosť cudzích jazykov. Medzníkom bolo dielo Jána Ámosa Komenského Orbis Pictus s viacjazyčným textom. Korešpondenčné vzdelávanie bol v celku zložitý proces - študenti dostali inštrukcie poštou a odpovedali zadaním alebo prácou. Proces bol pomalý a vyhodnotenie školiteľa trvalo aj niekoľko týždňov. Korešpondenčné kurzy sa však stávali rozšírenými aj napriek nevýhodám. Zlepšovanie poštovných služieb tento proces urýchlilo. Prelomový bod v korešpondenčných kurzoch - predchodca dištančného vzdelávania bol rok 1840, keď anglický pedagóg Sir Isaac Pitman tento proces spopularizoval. Pitman poslal študentom text na pohľadniciach a študenti mu zaslali vypracované úlohy. Korešpondenčné kurzy sa uchytili a Londýnska univerzita sa stala prvou vysokou školou, ktorá ponúkla diaľkové štúdium. Neskôr v roku 1889 bola v Pensylvánii založená International Correspondence Schools, s cieľom poskytovať odbornú prípravu baníkom aby si mohli zlepšiť kvalifikáciu ako banskí inšpektori alebo majstri. V roku 1894 sa zapísalo 2 500 nových študentov a do roku 1906 celkový počet zápisov dosiahol 900 000. V 20. storočí formovalo dištančné vzdelávanie najmä napredovanie industriálnej revolúcie a nové technológie. Rozhlas a televízia pomohli šíriť vzdelanie ku študentom a napríklad Pennsylvania State College sa stala prvou vysokou školou, ktorá vysielala kurzy cez rádio a Univerzita v Iowe používala ako prvá na svete ako vzdelávaci nástroj nový objav - televízne vysielanie. Veľkým problémom však stále bolo, že študenti neboli schopní klásť profesorom otázky ani komunikovať s inými študentmi, avšak tento hendikep bol čiastočne vyriešený už existujúcim telefonickým a telegrafickým prepojením, neskôr - faxom a v modernej dobe osobnými počítačmi, satelitným, internetovým a mobilným spojením sa svet prepojil na globálnej úrovni.

Dnes tak študenti dokážu využívať globálnu znalosť celého ľudstva takmer z ľubovoľného miesta na zemi. Nosia tak prístup ku globálnej a komplexnej znalosti ľudstva vo svojom vrecku. Môžu tak

komunikovať a aj študovať nielen doma, v škole, v práci, na cestách, či návšteve ale hoci v kaviarni či električke.

Dištančné vzdelávanie sa tak stáva fenoménom modernej doby s rapídnyim nástupom najmä vzhľadom na požiadavky modernej doby, ktorá je mimoriadne rýchla a flexibilná ale v posledných mesiacoch najmä na účely preventívnych opatrení súvisiacich s prevenciou voči pandemickým výskytov chorôb.

Helena Zlámalová zhrnula Základné princípy dištančného štúdia takto:

Ako súčasť celoživotného vzdelávania vychádza dištančné vzdelávanie maximálne v ústrety záujmom, potrebám a možnostiam všetkých obyvateľov. Dostupnosť DiV je daná tým, že pri značnej rôznorodosti zriaďovateľov vznikajú príslušné inštitúcie prakticky po celom území štátu. Ďalšou podstatnou výhodou je možnosť napojenia sa na európsky systém DiV. Vybudovanie systému DiV povedie k podstatnému rozšíreniu ponuky študijných príležitostí a objektívne zvýši prístup ku vzdelávaniu sa. Je to ale časovo aj finančne náročná úloha.

Individualizácia a flexibilita štúdia je založená na značne diverzifikovanej ponuke študijných možností, pružných zostavách kurzov a možnostiach pomerne ľahko meniť (aktualizovať) obsah i rozsah učiva. Tomuto zodpovedá najčastejšia modulová stavba obsahovo ucelených kurzov ďalšieho vzdelávania sa, alebo celých graduálnych študijných porogramov.

Samostatnosť štúdia je predovšetkým tým, že je učivo zoskupované do relatívne malých dávok, po ktorých vždy nasleduje informácia spätnej väzby o tom, či študujúci príslušnú jednotku zvládol (porozumel jej obsahu, vie ju aplikovať). Toto pripúšťa individuálne tempo pri učení sa, čo predstavuje obrovskú prednosť oproti frontálnej výuke v triede (študijnej skupine). Dôležitá je tu koherencia jednotlivých častí študijného programu (kurzu) a konzistencia celého systému učiva, predkladaného k osvojeniu si – tj., že učivo je didakticky zložené bez logických medzier a dysfunkčných redundancií.

Multimediálnosť môže značne prispievať k správne a efektívne chápaniu učiva prostredníctvom viacerých zmyslov. Staticky a kineticky usporiadaná obrazová zložka poskytuje v tomto smere značné možnosti. Ďalším "rozmerom" je zvuk. Rýchlosť šírenia a prijímania (vysoká dostupnosť) informácií a početnosť komunikácie (telefón, fax, e-mail, počítačové siete, videokonferencie) dovoľujú takmer neobmedzené kontakty s personálom vzdelávacej inštitúcie a spolu so špeciálnym usporiadaním učiva a samostatnými prácami (kontrolnými úlohami) tak plne nahrádzajú každodenný kontakt s učiteľom v prezenčnom štúdiu.

Podpora študujúcich sa týka vysokej informovanosti o študijných možnostiach, motivácie k štúdiu, individualizovanej zostavy študijného programu, psychologickéj pomoci pri riešení problémov vyplývajúcich zo záťaže v priebehu štúdia, profesných a osobných problémov, a pod., ďalej postupného zadávania a časového rozvrhu spracovávanía samostatných prác a skúšok, organizácie

(väčšinou nepovinných) tutoriálov, evidencie výsledkov štúdia, činnosti (siete) študijných stredísk.”⁴³

Distančné vzdelávanie je síce moderný a účinný spôsob vzdelávania má však aj svoje úskalia. Asi najväčším problémom je prístup k technológiám. Na takéto vzdelávanie potrebujete nielen skriptá a čerstvú myseľ ale aj počítač, softvér a pripojenie na internet, ďalej potrebujete reproduktory alebo slúchadlá a mikrofón. Technické zariadenie u užívateľa je riešiteľný problém. Väčší problém však je ak pripojenie nie je dostatočne rýchle alebo stabilné. Takýto problém je z pohľadu účastníka často neriešiteľný. Narastajú nároky nielen na počítačovú gramotnosť, dátovú prenosovú rýchlosť stabilitu pripojenia ale aj na domáce prostredie. Nie každý totiž má nerušený priestor ale zdieľa ho s ostatnými členmi domácnosti. Vzdelávanie ako školiteľ dištančne získal tiež len málokto vyučujúci a väčšina musela túto schopnosť nadobudnúť svojpomocne a samoštúdiom - tu sa overili princípy na ktorých je dištančné vzdelávanie založené.

Okrem uvedených komplikácií mnohí študenti mali v domácom prostredí oveľa viac priestoru na rozptýlenie a prokrastináciu a anonymitu umožňujúcu skryť sa za vypnutou kamerou.

Mnohokrát výsledkom dištančného vzdelávania sú náročnejšie skúšky. Pretože profesori chcú hodnotiť študentov prostredníctvom testov, ale zaručiť spôsob skúšania tak aby študenti nepodvádzali niekedy predstavuje výrazný problém. Preto sú testy niekedy náročnejšie nielen vedomostne ale aj vzhľadom na dodržanie pravidiel skúšania.

Veľkým problémom je aj socializácia a absencia komunity. Vo virtuálnom svete môže byť oveľa ťažšie nájsť spolužiaka, ochotného pomôcť alebo mu pozerat' cez plece do skrípt ako to je vo svete reálnom.

Možno by sa zdalo, že dištančné štúdium je plné nevýhod a komplikácií, na diaľkovom vzdelávaní je veľa pozitív a mnohí študenti oceňujú flexibilitu variabilitu a komfort, ktoré tento model prináša. Možnosť pracovať odkiaľkoľvek je v tomto rozsahu doposiaľ nevídaná. Študent môže byť doma, ušetriť peniaze a čas na cestovanie a radšej ich investovať do štúdia samotného. Mnohým študentom ale aj vyučujúcim plne vyhovuje formát tohto vzdelávania, pretože prináša akademické prostredie do pohodlia domova a nestráca nič zo svojej interaktivity na rozdiel od korešpondenčných kurzov a vzdelávania cez rozhlas, či televíziu. Toto umožňuje uskutočnenie dokonca aj skúšky, či testu dištančnou formou.

VÝHODY DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA

Bežný vzdelávací systém sa dá ťažko nahradiť, ale dištančné vzdelávanie v oblasti vzdelávania značne prispieva k zmenšeniu rozdielov a zvyšuje interaktivitu, menej zasahuje do rodinného a profesionálneho života ako situácia keď študent musí opustiť domácnosť a nemôže sa napríklad starať o zverené deti. Takt isto tí, ktorí popri štúdiu pracujú, si nemôžu dovoliť nájsť si čas na prezenčné

denné štúdium a zároveň pracovať na svojej kariére. Taktiež štúdium na prestížnych inštitúciách vyžaduje prítomnosť v danej lokalite a značne limituje možnosť výberu. Programy dištančného vzdelávania poskytujú väčšiu geografickú flexibilitu. Dištančné vzdelávanie nevyžaduje cestovanie a šetrí tak čas, ktorý by ste inak museli stráviť cestou tam a späť.

Študent môže pohodlne absolvovať aj množstvo rôznych prednášok a nemusí brať do úvahy náročnosť presunu. Navyše mnohé prednášky šírené digitálne sú zaznamenané a možnosť oboznámiť sa s jej obsahom je takto umožnená aj po jej skončení. Väčšina tried v rámci programov dištančného vzdelávania nevyžaduje ani účasť na zasadnutí v konkrétnom čase a mieste. Študent môže pracovať a kontrolovať svoje úlohy a môže si robiť domáce úlohy v čase ktorý mu vyhovuje. Rodičia pri dištančnej forme môžu mať deti pod dozorom a seniori ušetriť sily potrebné na presun. Dištančné vzdelávanie taktiež umožňuje študentovi pohodlne a rýchlo získať študijné materiály v porovnaní s tempom bežného školského prostredia, kde sú skriptá a učebnice aktualizované oveľa zriedkavejšie a nákladnejšie. Žiaci sa zapájajú do konverzácií cez sociálne siete a to nielen so študentami zo svojho okolia ale môžu danú tému prediskutovať doslovne s celým svetom súčasne.

V oblasti jazykového vzdelávania je najvýraznejšia výhoda absencia akýchkoľvek, geografických hraníc. To v praxi znamená, že študent sa dokáže pripojiť z akejkoľvek lokality pokrytej internetovým signálom k iným študentom, ktorí môžu byť vzdialení aj stovky až tisíce kilometrov. Toto umožňuje komunikáciu a tréning s rodenými hovorcami. Študenti dokážu získané vedomosti overiť a zlepšovať priamo v praxi a ďalej si ich upevňovať

Veľkou výhodou je možnosť študovať akýkoľvek jazyk. Špecifická zadania pri zriedkavo sa vyskytujúcich skupinách, kde sa účastníci vzdelávali v exotickom jazyku, je online oveľa dostupnejšia. Ak potreba dovozu výrobkov z Číny vyžaduje experta s potrebou ovládania mandarínskej čínštiny danú potrebu je možné online sprostredkovať v oveľa širšom rozsahu.

Dospelý klient je v potrebe flexibility oveľa náročnejší a jazyková výučba v online prostredí s ľahkosťou zabezpečuje aj náročné časové zadania, nielen v čase menej priaznivej sociálnej potreby, napríklad skoro ráno alebo neskoro večer, online prostredie výučby je priaznivejšie, keďže potreba presunu na pracovisko je otázka sekún nie desiatok minút.

Navyše komunikácia nevyžaduje vizuálnu pozornosť a mnohí klienti kombinujú jazykové vzdelávanie s presunom na výkon práce a konverzujú v cudzom jazyku popri šoférovaní, alebo turistike, či dlhšej prechádzke. Táto priesečník vzdelávacieho a voľnočasového prostredia poskytuje množstvo podnetov a tém, ktoré klienti majú potrebu opísať, či sprostredkovať a lektor/vyučujúci im vhodne, zážitkovou formou v prvej osobe a najviac bezprostredným spôsobom sprostredkuje slovnú zásobu v situácii, kde je študent priamo vystavený vnemu a naučí sa napríklad že dandelio je púpava, diversion je obchádzka, pass je ísť popri, be late znamená meškať a pod. Daný zážitok je natoľko zmyslový a multisemiotický, že si ho študent do vrstiev mozgu zapíše hlbšie.

NEVÝHODY DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA

Najväčšou zjavnou nevýhodou je absencia interakcie a socializácie s vrstovníkmi - spolužiakmi a kamarátmi. Absentuje priama možnosť nadväzovania kontaktov, čo sa môže odraziť na psychike a neskôr aj na formovaní osobnosti.

Veľkou nespornou nevýhodou je potreba technologickej podpory, rýchleho dátového toku a počítačová gramotnosť. Technologické vybavenie niekoľko násobne prevyšuje náklady na tlačené materiály ako skriptá a učebnice. Nie je to dobrá voľba pre toho, kto nie je znalý práce v digitálnom prostredí. Z uvedeného vyplýva, že najmä sociálne slabšie skupiny z možnosti dištančného štúdia benefitovať môžu iba s pomocou okolia.

V jazykovom vzdelávaní sa ako najväčší inhibítor progresu javí horšia kvalita zvukového prenosu, a teda napríklad horšie zvládanie intonácie, prízvuku výslovnosti a pod. Častým problémom bolo oneskorenie prenosu a s tým súvisiaca horšia koordinácia poradia študentov a často sa stávalo, že študenti začali roprávať naraz a keď počuli hovoriť iného naraz prestali a ticho vyvolalo reakciu opäť niekoľkých naraz. Riešením bolo vyzývanie vyučujúceho študentov menovite. Funkcionalita zdvihnutej ruky jasne signalizovala záujem participácie v danej rozprave.,

Dištančné vzdelávanie sa stáva stále viac dominantným študijným prístupom. Univerzity po celom svete zdokonaľujú svoje metódy vzdelávania a považujú trvalé vzdelávanie a prípadné vzdelávanie za zásadný prvok vyučovacieho prostredia. Takmer všetky vzdelávacie inštitúcie na tejto úrovni používajú informačné a komunikačné technológie ako prostriedok na poskytovanie znalostí. Zvyčajné vzdelávanie sa tiež reštrukturalizuje vo forme virtuálneho vzdelávania alebo webových znalostí.

Dištančné vzdelávanie síce nie je nový trend, ale vďaka rozvoju technológie a tlaku na preventívne opatrenia zažíva bezprecedentný nárast. Diaľkové vzdelávanie sa zrejme stane rovnocennou formou vzdelávania s využitím mobilného telefónu, notebooku, tabletu alebo stolného počítača.

Výrazným problémom sa zdá byť uistenie sa o znalostiach skúšaného študenta ale aj tento problém je technicky riešiteľný a početné výhody dištančného štúdia prevyšujú existujúce nevýhody. Flexibilita, možnosť okamžitej aktualizácie úspora času financií na cestovanie a tlač zjavne prevyšujú súčasné nedostatky aktuálnej formy dištančného vzdelávania.

Preto spolu so zvyšovaním počítačovej gramotnosti bude v spoločnosti narastať aj fenomén počítačovej socializácie. To je však hudba budúcnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. Frk, B.: Dištančné vzdelávanie, Prešovská univerzita, 2011
2. Hennyeyová, K.: Nové informačné technológie v dištančnom vzdelávaní, UKF, 2001,
3. <http://www.macul.org/newsletter/1992/novdec92/going.html>
4. <https://www.upjs.sk/elearning/distančne-vzdelvanie/>
5. <https://www.minedu.sk/moznosti-distančného-vzdelávania-pre-skoly/>
6. <https://ucimenadialku.sk/distančne-vzdelavanie/nastroje>
7. HUBA, M. – ORBÁNOVÁ, I.: Pružné vzdelávanie. STU, 2001.
8. Ilavská, A.: Dištančné vzdelávanie na Slovensku, Technická univerzita, 2004
9. Juszczak, S.: Dištančné vzdelávanie: konštruktivistický prístup, Sapientia, 2003
10. Korcová, Z.: Informačné systémy a externé služby UNINFOS 2000
11. Lipovská, A. - Hvorecký, J. - Virtuálna trieda Equilibria, 2014
12. Popelka, V. – Popelková, M.: Aplikácia spätnej väzby v procese učenia, Zborník, 1999
13. Rumble, G.: The Planning and Management of Distance Education, Croom Helm 1992
14. Tóthová, D.: Vplyv informačných technológií na zmenu prístupu k vyučovaciemu procesu na vysokých školách, Konvoj, 1999
15. Trotter, A.: On-Line Access Appears To Benefit Student Project, Education Week 1997
16. Wenzlová, M.: Hardwarové a softwarové vybavenie a ich využitie na FEM SPU v Nitre, Studnice, 2000
17. Zlámalová, H: Distanční vzdělávání a eLearning Vysoká škola J. A. Komenského, 2006

Kontakty

PhDr. ĽUDOVÍT HUCÍK, Ph.D., MBA, LL.M.

NEWTON UNIVERSITY

Tomášikova 22, Bratislava

ludovit.hucik@newton.university

Mgr. PETER MAJLÁTH, MBA.

NEWTON UNIVERSITY

Tomášikova 22, Bratislava

peter.majlath@newton.university

